

ISSN: 2146-1740
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd>,
Doi: 10.54688/ayd.1453997
Araştırma Makalesi/Research Article

RUSYA FEDERASYONU SİYASAL SİSTEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON THE POLITICAL SYSTEM OF THE RUSSIAN FEDERATION

Fatih TEKİN¹

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
16/03/2024

Kabul:
10/04/2025

Bu makale, Rusya Federasyonu'nun siyasal sistemini tarihsel evrimi, kurumsal yapısı ve güç dinamikleri çerçevesinde değerlendirmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla 1991'de bağımsızlaşan Rusya Federasyonu, 1993 Anayasası ile yarı-başkanlık sistemini benimsemiştir. Ancak, özellikle Vladimir Putin'in 1999'da iktidara gelmesinden itibaren yürütme erkinin güçlenmesiyle sistem, "güçlendirilmiş başkanlık" olarak tanımlanabilecek bir yapıya evrilmiştir. Başkanın geniş yetkileri, yasama ve yargı organlarının etkinliğini sınırlamaktadır. 2020 anayasa değişiklikleriyle bu yetkiler daha da artmıştır. Tarihsel olarak merkezîyetçi ve lider odaklı bir siyasi kültüre sahip olan Rusya, demokratik kurumların yerleşmesini zorlaştıran bir yapıya sahiptir. Sonuç olarak, Rusya'nın siyasal sistemi, anayasal olarak yarı-başkanlık modeli olsa da süper başkanlık modeli olarak ifade edilebilecek şekilde yürütme erkinin güçlü olduğu bir hükümet sistemi görünümündedir.

Anahtar Kelimeler: Rusya Federasyonu, Siyasal Sistem, Yarı Başkanlık Sistemi, Siyasi Kültür.

Jel Kodları: H83, F52, R5

¹**Sorumlu Yazar:** Arş. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-2227-0784, fatihtekin@inonu.edu.tr.
Atıf: Tekin, F. (2025). Rusya federasyonu siyasal sistemi üzerine bir değerlendirme. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 16(1), 278-299.

Abstract

Article Info

Received:
16/03/2024

Accepted:
10/04/2025

This article evaluates the political system of the Russian Federation within the framework of its historical evolution, institutional structure, and power dynamics. Following the dissolution of the Soviet Union, the Russian Federation gained independence in 1991 and adopted a semi-presidential system under the 1993 Constitution. However, especially since Vladimir Putin's rise to power in 1999, the strengthening of the executive branch has transformed the system into a structure that can be described as a "super-presidential" model. The extensive powers of the president significantly constrain the effectiveness of the legislative and judicial branches. These powers have been further expanded through the 2020 constitutional amendments. Historically, Russia's centralized and leader-oriented political culture has impeded the establishment of democratic institutions. Consequently, although Russia's political system is constitutionally framed as a semi-presidential model, it functions as a government system characterized by a strong executive authority, which can be identified as a super-presidential model.

Keywords: Russian Federation, Political Regime, Semi-Presidential System, Political Culture

Jel Codes: H83, F52, R5

Extended Summary

This study aims to provide a comprehensive analysis of the political system of the Russian Federation, focusing on the evolution, institutional structure, and power dynamics between the executive, legislative, and judicial branches. Following the dissolution of the Soviet Union in 1991, the Russian Federation emerged as an independent and sovereign state adopting a semi-presidential system as outlined in the 1993 Constitution. However, political developments over the past three decades have led many scholars to argue that the Russian political system has transformed into a more centralized and authoritarian regime, often described as a “super-presidential” system. Understanding the institutional framework and historical evolution of Russia’s political system is essential for comprehending its contemporary domestic and foreign policy orientations. Analyzing these aspects offers valuable insights into the mechanisms through which political authority is distributed and exercised within the country.

The primary research question addressed by this study is: To what extent does the political system of the Russian Federation reflect the characteristics of a semi-presidential system, and how has the concentration of power within the executive branch influenced the overall governance structure of the country? Additionally, the study aims to explore how Russia’s political culture, shaped by historical legacies and societal attitudes towards authority, interacts with the formal institutional arrangements to produce a distinct model of governance.

This research employs a qualitative approach based on document analysis, examining historical, legal, and political sources to construct a thorough understanding of the Russian political system. The study applies descriptive and historical analysis techniques to evaluate the institutional transformations that have taken place since the early 1990s. It also considers scholarly works, official documents, constitutional texts, and relevant academic articles to analyze the evolution and operation of Russia’s political institutions. The methodological approach is designed to provide a comprehensive understanding of the formal and informal dimensions of governance in Russia, including the role of political culture and leadership in shaping institutional practices.

The findings reveal that the political system of the Russian Federation, while constitutionally structured as a semi-presidential model, has deviated significantly from this framework due to the concentration of power within the executive branch. This transformation has been particularly pronounced under Vladimir Putin’s leadership, who first came to power in 1999. Putin’s presidency has been characterized by efforts to consolidate authority within the central government, diminishing the autonomy of regional governments and restricting the influence of political opposition.

The 1993 Constitution, which established the Russian Federation as a federal, democratic, and law-based state, introduced a system that formally balances powers between the president, prime minister, parliament, and judiciary. The Federal Assembly, comprising the Federation Council and the State Duma, serves as a bicameral legislative body tasked with passing laws, approving budgets, and exercising oversight functions. However, the president’s ability to dissolve the Duma, issue decrees with the force of law, and exert control over key appointments effectively undermines the legislature’s capacity to act as a counterbalance to executive power.

The judiciary, though theoretically independent, faces significant challenges in maintaining impartiality. Political interference, particularly in high-profile cases with political implications, has been documented by various scholars and international observers. While the Russian Constitution grants the judiciary powers of constitutional review and dispute resolution between federal and regional authorities, the practical implementation of these powers is often compromised by external pressures and institutional weaknesses.

Furthermore, the 2020 constitutional amendments marked a significant shift in the distribution of power within the Russian political system. These changes included extending the presidential term limits, enhancing the president’s authority over the judiciary, and formalizing the precedence of Russian law over international law. The amendments have been widely criticized for entrenching the dominance of the executive branch, further diminishing the prospects for political pluralism and institutional accountability. The study also examines the role of political culture in shaping Russia’s governance model. Historically, Russian society has exhibited a preference for strong, centralized authority, a pattern that can be traced back to the Tsarist and Soviet eras. This cultural predisposition towards authoritarianism has contributed to the consolidation of power within the executive branch and has hindered the development of independent institutions capable of challenging presidential authority..

1. Giriş

Hükümet sistemleri, esasen devletin temel organlarının nasıl yapılandırılacağı, bu organların birbirleriyle olan ilişkilerinin ne şekilde tesis edileceği ve aralarındaki bağların hangi kurallara dayanarak işleyeceği sorularına verilen yanıtlar doğrultusunda şekillenir. Bu bağlamda, söz konusu temel organların hangi aktörler tarafından oluşturulacağı, hangi yöntemlerle kullanılacağı ve aralarındaki ilişkilerin hangi normlarla düzenleneceği, hükümet sistemlerinin belirlenmesinde temel rol oynar. Başka bir deyişle, hükümet sistemleri, bir devletin içindeki yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin güç dağılımı, işleyişi ve aralarındaki ilişkilerin düzenlenmesi açısından oluşturulan anayasal çerçevenin bütününe ifade eder (Hekimoğlu, 2009: 5).

Demokrasinin uygulanmasına imkân tanıyan siyasal sistemler başkanlık sistemi, yarı başkanlık sistemi, parlamenter sistem ve son olarak meclis hükümeti sistemi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Başkanlık sistemi, parlamenter sistem ve yarı başkanlık sistemi kuvvetler ayrılığına dayalı sistemlerdir. Meclis hükümeti sistemi ise kuvvetler birliğine dayalı bir siyasal sistemdir.

Kuvvetler ayrılığına dayalı sistemlerde yasama, yürütme, yargı kuvvetlerinin ilişkisine göre; kuvvetlerin sert ayrılığı başkanlık sistemini, kuvvetlerin yumuşak ayrılığı parlamenter sistemi son olarak yasama ve yürütme birbirinden ayrıldığı yürütme görev ve yetkilerinde başbakan yerine devlet başkanına ağırlık verildiği sistem de yarı başkanlık sistemini meydana getirmiştir. Yani yarı başkanlık sistemi, hem halk tarafından seçilen bir devlet başkanına hem de yasama organına karşı sorumlu bir başbakana sahip olan bir sistemdir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasıyla birlikte, Sovyetler Birliği'nin bir parçası olarak varlığını sürdüren Rusya Federasyonu, bağımsız bir devlet statüsüne kavuşmuş ve uluslararası sistemde egemen bir aktör olarak yeniden konumlanmıştır. Devlet başkanının yani merkezi otoritenin etkisi Rusya'nın her köşesine kadar hissedilmektedir. Özellikle Vladimir Putin'in yönetime gelmesiyle devlet başkanının etkinliği daha fazla hissedilmeye başlanmıştır. Rusya Federasyonu'nun anayasasında yarı başkanlık sistemine benzer bir yapı öngörülse de, Putin'in yönetimi altında uygulamada merkezîyetçi bir başkanlık sistemine evirilen bir yapı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma Rusya Federasyonu'nun siyasal sistemini inceleyerek Rusya Federasyonu'nda devlet başkanının iç ve dış politikanın belirlenmesindeki gücünü değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda öncelikle gücünü halktan alan hükümet sistemleri kısaca tanıtılmıştır. Daha sonra Rus siyasi tarihi kısaca özetlenmiş, Rusya Federasyonu

hakkında temel veriler ortaya konulmuş ve Rusya Federasyonu'nun günümüzdeki siyasi yapısı yasama, yürütme ve yargı organları çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi kullanılmış, tarihsel ve betimsel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır.

2. Demokrasinin Uygulanmasına Olanak Veren Sistemler

Hükümet sistemleri tasnif edilirken yasama ve yürütme erkleri arasındaki ilişki hesaba katılmaktadır. Yargı erkinin, kural olarak gücünü halktan alan her sistemde yasama ve yürütmeden ayrı olduğu veya olması gerektiği varsayılmaktadır. Buna göre, hükümet sistemleri öncelikle kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı sistemleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Kuvvetler birliği sistemleri de kendi içinde kuvvetlerin yürütmede toplandığı sistemler ve kuvvetlerin yasamada toplandığı sistemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Kuvvetlerin yürütmede toplandığı sistemler mutlak monarşiler veya diktatörlüklerdir. Kuvvetlerin yasamada toplandığı sistemler ise meclis hükümeti sistemi olarak anılır. Kuvvetler birliği sistemleri içinde demokrasinin uygulanmasına olanak tanıyan yani bir başka ifadeyle gücünü halktan alan tek sistem, meclis hükümeti sistemidir. Diğer yandan kuvvetler ayrılığı sistemleri ise kuvvetlerin sert ayrılığı ve kuvvetlerin yumuşak ayrılığı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kuvvetlerin sert ayrılığı başkanlık sisteminde, kuvvetlerin yumuşak ayrılığı ise parlamenter sistemde görülmektedir (Gözler, 2012: 75-76). Yasama ve yürütme birbirinden ayrıldığı yürütme görev ve yetkilerinde başbakanıdan ziyade devlet başkanına ağırlık verildiği sisteme ise yarı başkanlık sistemi adı verilmektedir.

2.1. Başkanlık Sistemi

Başkanlık sistemi demokrasinin uygulanmasına imkân veren temsili demokrasinin türlerinden biridir ve özelliği ise yasama, yürütme, yargı erklerini sert bir biçimde ayırmasından kaynaklanmaktadır (Teziç, 1998: 421). Yürütmenin başı olan devlet başkanı belirli bir zaman dilimi için halkın oylarıyla seçildiği (bu bazen halkın oylarıyla seçilen seçicilerin başkanı seçtiği bir seçim sistemi ile uygulanabilir ki bu halkın oylarıyla seçilmediği anlamına gelmez) ve yasama organının yürütmeyi yani başkanı fesih edemediği görevinden el çektiremediği bir sistemdir. Aynı şekilde yürütme de yasamayı feshedemez (Onar, 2005: 72).

Yasama ve yürütme birbirinden kesin olarak ayrılmış ve her ikisi de halk tarafından ayrı ayrı seçilir. Yürütme organındaki bakanlar meclis içerisinden çıkmaz, başkan tarafından görevlendirilir veya görevden alınır (Yayla, 2017: 69). Başkanlık sisteminin en önemli örneği Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmektedir. Amerikan sistemini kuranlar, kuvvetli bir merkezi yönetimin ortaya çıkarabileceği tehlikelerden endişe duymuşlardır. Bu sebeple

kuvvetler ayrılığı prensibini keskin bir şekilde ortaya koyan başkanlık sistemi modelini geliştirmişlerdir (Erdoğan, 2005: 32). Philadelphia’da 1787 Anayasası oluşturulurken İngiltere’de uygulanmakta olan sınırlı monarşi göz önüne alınmış ve buradan yola çıkan bu kurucu babalar, geleneksel monarkın yerine seçimle iş başına getirilen bir başkanın yönettiği bir sistem tasarlamıştır (Teziç, 1998: 423).

Başkanlık sistemi modelinde yürütme ve yasama erkleri sahip olduğu yetki ve görevler anlamında ayrılmış, bu görev ve yetkiler birbirinden farklı ve bağımsız organlarca yürütülmektedir (Erdoğan, 2005: 32). Başkanlık sistemi uygulamada parlamenter sistemden daha kolaydır. Çünkü yasama ve yürütme organları hem birbirinden ayrıdır hem de seçildikleri süreler boyunca görevinin başında bulunmalarından doğan güven vardır (Teziç, 1998: 423). Başkanlık sistemi uygulamalarında başkan halk tarafından seçildiği için yasama erki başkanın görevine son veremez başkan görev süresi boyunca yürütmeyi tek elden yürütür. Bu nedenle yürütmenin işleyişinden tamamen sorumlu olan başkandır. Oluşabilecek tüm olumlu sonuçların da oluşabilecek tüm olumsuz sonuçlarında sorumlusu tek başına başkandır.

2.2. Yarı Başkanlık Sistemi

Yarı başkanlık sistemi, başkanlık sistemi ile parlamenter sistem arasında karma bir modeldir. Yarı başkanlık sisteminde parlamento ve devlet başkanı ayrı ayrı halk tarafından seçilir. Bir parti parlamento içinde çoğunluğu sağlamışsa başkan tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilir. Başbakan parlamento içerisinde seçeceği kişilerle hükümeti kurar (Yayla, 2017: 72).

İlk defa Almanya’da Weimar Cumhuriyeti döneminde uygulanan bu sistem, “iki kutuplu yürütme” (*bipolar executive*), “bölünmüş yürütme” (*divided executive*), “parlamenter başkanlık cumhuriyeti” (*parliamentary presidential republic*), “yarı-başkanlık” (*semipresidential government*), “yarı-parlamenter sistem” (*quasi parliamentary*) gibi değişik adlarla anılmakla birlikte, yaygın olarak “yarı-başkanlık sistemi” olarak ifade edilmektedir (Yazıcı, 2002: 91).

Yarı-başkanlık sisteminin özellikleri şunlardır (Sartori, 1994 akt. Erdoğan, 2005: 35-36): Devlet başkanı belirli bir süre için seçilir. Yürütmedeki yetkiyi devlet başkanı ve başbakan birlikte paylaşır. Devlet başkanı parlamentodan bağımsızdır. Ancak tek başına hükümet etmeye yetkisi yoktur. Bakanlar kurulu parlamentoya bağımlı ancak başkana bağımlı değildir. Yürütmenin iki başlılığı birimlerin bağımsızlıkları devam etmek şartıyla, yürütme içinde güç ağırlıklarının değişmesine müsaade eder.

2.3. Parlamenter Sistem

Parlamenter hükümet sistemi hakkında birçok tanım mevcuttur ancak bunlardan Leon D. Epstein'in tanımı en özlü tanımlardan biri olarak hafızalarda yer etmiştir. Epstein parlamenter sistemi, “*yasama erkinin içinden çıkan bir yürütmenin yasamaya karşı sorumlu olduğu bir anayasal demokrasi tipi*” olarak tanımlanmıştır (Epstein, 1968: 419).

Parlamentarizm, devleti oluşturan kuvvetlerin “*yumuşak ayrılığı*” ile şekillendirilmiş bir siyasal sistemdir. Yani, parlamenter hükümet sisteminde yasama ve yürütmeyi oluşturan organlar yani meclis ve kabine hukuken ayrıdır. Buna rağmen yürütmenin yasamanın içinden doğması, bakanların yasamaya karşı siyasi sorumluluğunun olması, başbakanın mutlaka yasama içinden çıkması gibi kurallar göz önüne alındığında parlamentarizm kuvvetleri katı bir şekilde ayırmaz ve devletin idaresinde uyum ve işbirliğini arar (Erdoğan, 2005: 29).

Genel bir kaniya göre; Norman kralı Johan ile İngilizler arasında gerçekleştirilen uzlaşmayla yani Magna Carta ile parlamenter sistemin doğuş sürecine girdiği kabul edilmektedir. Bunu takip eden süreçte zaman içinde kralın yetkileri kısıtlanmaya başlar ve parlamenter sistem ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2004: 42). Parlamenter hükümet sistemi, uzun bir süreç boyunca meydana gelen gelişmeler sonucu 18.yüzyıl'da İngiltere'de doğmuştur (Teziç, 1998: 399).

Teziç (1998: 400)'e göre, “*Geleneksel olarak, parlamenter rejimin dört özelliği vardır: Yürütmenin iki başlılığı, devlet başkanının siyasi açıdan sorumsuzluğu, bakanların yasama organına karşı siyasi sorumlulukları ve yürütmenin yasamayı fesih yetkisi.*”

Yani sonuç olarak parlamenter sistem kuvvetlerin yumuşak bir biçimde ayrıldığı ve kuvvetlerin dengesi hususunda yasamanın daha çok güçlendirildiği bir sistemdir. Siyasi kültürü açısından koalisyonların başarısız olduğu ülkelerde yürütmenin istikrarsız bir seyir izlemesine sebep olmaktadır. Böyle ülkelerde istikrarın sağlanabilmesi için bir parti mecliste büyük çoğunluğu elinde bulundurmaya zorundadır.

2.4. Meclis Hükümeti Sistemi

Yasama ve yürütme kuvvetlerinin yasama organında birleştiği meclis hükümeti sisteminde; yasama, hem kanunları yapmak hem de uygulamakla görevlidir. Meclis hükümeti sisteminin teorik kökenleri, Jean Jacques Rousseau tarafından savunulan egemenliğin tekliği ve bölünmezliği teorisine dayanmaktadır (Gözler, 2012: 78).

3. Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurucu ve en büyük cumhuriyeti olan Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti olarak varlığını sürdürmüştür.

SSCB'nin 1991 yılında dağılmasıyla birlikte, Rusya Federasyonu bağımsız ve egemen bir federal devlet statüsü kazanarak uluslararası sistemde müstakil bir aktör olarak yerini almıştır. Aynı zamanda, Ortodoks Hristiyanlığın tarihsel ve kültürel merkezlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ruslar, Batı dünyasının kendilerine karşı önyargılı tutuma sahip olduğunu düşünür aynı zamanda Batı karşıtı eğilimlerin toplumun belli kesimlerinde güçlü olduğu millettir (Yayla, 2017: 143).

Rusya Federasyonu 1993 Anayasasına göre demokratik, federatif, hukuk temelli bir devlettir. Cumhuriyet ile yönetilmekte olan Rusya Federasyonu'nun hükümet sistemi, anayasada her ne kadar yarı başkanlık sistemi ifadesi bulunmasa da hem halk tarafından seçilen bir devlet başkanına hem de yasama organına karşı sorumlu bir başbakana sahip olması nedeniyle ve federal bir devlet olması nedeniyle federal yarı-başkanlık sistemi olarak ifade edilebilir. Ancak bu sistemin işleyişi itibariyle güçlendirilmiş başkanlık sistemi veya süper başkanlık sistemi olduğu söylenmektedir (Ağır, 2015; Erdem, 2014). Hali hazırda devlet başkanı güçlü bir siyasi figür olan Vladimir Putin, başbakan Mikhail Mishustin'dir.

Yüz ölçümü bakımından dünyanın en büyük ülkesi konumuna sahip olan Rusya'nın yüz ölçümü 17.125.191 kilometrekaredir. Devletin resmi istatistik kurumu olan Rosstat'a göre (The Federal State Statistics Service) 2024 itibariyle Rusya'nın nüfusu 146.150.789'dir (rosstat.gov.ru). Resmi dili Rusça ve Başkent Moskova'dır. Rusya'da etnik yapısı çeşitli olmakla birlikte genel ağırlığı Rus halkının oluşturmaktadır. Nüfusun %80.9'u Rus, % 3.9'u Tatar, %1.5'i Ukraynalı, %1.4'ü Başkurt, %1.2'si Çuvaşistan, %1'i Çeçen ve %10.1'i diğer etnik gruplardan oluşmaktadır (Atasoy, 2011: 19-20; Kemaloğlu, 2016: 3).

Dini yapı ise Rus Ortodoksu % 15-20, Müslüman % 10-15, diğer Hristiyan % 2 olmakla birlikte Rus halkı uzun yıllar Sovyet egemenliği altında kaldığı için dini inancı olmayan insanlar da bir hayli fazladır. Ancak Rusya Federasyonu Ortodoks Hristiyanlık, İslam, Yahudilik ve Budizm dinlerini resmi olarak tanımaktadır (CIA, 2024).

3.1. Rus Siyasal Sisteminin Tarihsel Evrimi

10. asrın sonlarında Vikinglerin mi yoksa Rusların mı kurduğu tartışmalı başkenti Kiev olan siyasi varlık Rus siyasi tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ruslar Ortodoks Hristiyanlığı benimsemişler ve bu durum Rus tarihine yön veren en önemli faktörlerden biridir. Hristiyanlığın kabul edilmesi ile Ruslar ve Bizans arasında karşılıklı ticaret ve etkileşimler yoğunlaşmış ve Ruslar Bizans'ın kültürel etkilerine açık hale gelmiştir (Engel & Martin, 2015: 1; Yayla, 2017: 145; Cavlak & Doğan, 2019: 27-28; Sadioğlu & Erdinçler, 2018: 64).

972-1237 yılları arasındaki yaklaşık 250 yıllık süreç, Rusların orman ve bozkır arasındaki mücadelesinin belirleyici olduğu bir dönemdir. Bu dönemde Karadeniz'e ulaşım yollarını kaybeden Ruslar, güney bozkırlarının Peçenekler ve daha sonra Kumanlar tarafından istilasına uğramıştır. Her ne kadar Ruslar, orman-bozkır kuşağının orta kesimini koruyabilmiş olsalar da, ekonomik ve stratejik açıdan büyük ölçüde orman bölgelerine bağımlı hale gelmişlerdir. Türk boylarının sınır bölgelerine düzenlediği akınlar, Ruslara önemli kayıplar verdirmiştir; ancak bu süreçte Türkler, Rus toplumunun varlığını tehdit edecek bir güç seviyesine ulaşamamıştır. 13. yüzyılın başlarında Ruslar ile Kumanlar arasında daha dostane ilişkiler gelişmiştir. Bu dönemde Kiev, Rusya'nın siyasi ve dini merkezi olarak yükselmiş, Bizans kültürü ile yoğun bir etkileşim sağlanmıştır. Roma ve Bizans kiliseleri arasındaki dini ayrılıklar ise Rusların Batılı komşuları olan Macarlar, Çekler, Lehler ve Almanlar ile ilişkilerine ciddi bir zarar vermemiştir. 1237 yılında başlayan dönemde Moğollar, Altın Orda Devleti'ni kurarak Rusya'yı farklı prenslikler üzerinden denetim altına almışlardır. Batı Rusya, Moğol hâkimiyetinden daha erken kurtulmuş ve Polonya-Litvanya hâkimiyeti altına girmiştir. Ancak Doğu Rusya, yüzyıllar boyunca Altın Orda'nın denetiminde kalmış ve giderek Moskova etrafında merkezileşmiştir. Moskova knazları, Altın Orda'nın zayıflama sürecini avantajlarına çevirerek kendi hâkimiyetlerini güçlendirmişlerdir. Altın Orda'nın çeşitli hanlıklara bölünmesi, Moskova'nın siyasi ve askeri gücünü pekiştirmesine olanak tanımıştır. Bu süreçte Moğolların tesis ettiği iç barış, Rusların toparlanmalarına ve güçlü bir devlet yapısı kurmalarına zemin hazırlamıştır. Ekonomik anlamda, özellikle tarım faaliyetlerinin genişlemesi ve uluslararası ticaretin devam etmesi önemli gelişmeler olmuştur. Moğol yönetimi altındaki sert vergi politikaları ve mutlak itaat talebi, Rusların geleneksel idari yapılarını değiştirmesine neden olmuştur (Vernadsky, 2009: 32-33).

Rusya'nın Moğol boyunduruğundan kurtuluşu, bozkırla olan mücadelesinde mühim bir dönüm noktası olmuştur. Çar IV. İvan, 16. yüzyılda Kazan (1552) ve Astrahan (1556) hanlıklarını fethederek Rusya'nın güney ve güneydoğusunda stratejik öneme sahip Volga Nehri havzasının tamamını kontrol altına almayı başardı. Bu fetihler, Altın Orda'nın dağılmasının ardından ortaya çıkan ve bağımsızlıklarını sürdürmeye çalışan hanlıkların Rusya tarafından egemenlik altına alınması anlamına geliyordu. IV. İvan'ın bu askeri başarılarıyla birlikte, Rus Devleti'nin sınırları önemli ölçüde genişlemiş oldu. Aynı dönemde, bu genişlemenin yarattığı yeni fırsatları değerlendirmek isteyen Rus halkı arasında, tarıma elverişli güney ve güneydoğu topraklarına doğru bir kolonizasyon hareketi de hız kazandı. Özellikle Volga çevresindeki verimli arazilere erişim imkânı bulan Rus köylüleri, yeni yerleşim yerleri kurarak bölgeyi tarımsal üretime açmaya başladılar. Böylece, IV. İvan'ın fetihleri sadece siyasi ve askeri alanda

değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal anlamda da kalıcı etkiler yarattı (Vernadsky, 2009: 116).

I. Peter'in dönemi, Rusya tarihini derinden etkileyen köklü dönüşümlerin başlangıcını temsil etmektedir. Bu dönem, modernleşme sürecinin Rusya'ya girişini sembolize etmekle birlikte, mutlakiyetçi yönetimin katı uygulamalarıyla da eleştirilmiştir. Kimi yaklaşımlar Peter'in yenilikçi reformlarını geleneksel Rus kimliğine ihanet olarak değerlendirirken, bazıları bu reformları Muskovit geçmişten radikal bir kopuş olarak görmüştür. Bununla birlikte, Peter'in dönüştürücü rolüne dair görüşler farklılık gösterse de, onun Rusya'yı modern bir ulus-devlete dönüştürme sürecindeki etkisi genel olarak kabul görmektedir (Riasanovsky & Steinberg, 2019: 185-186).

Büyük Peter'in reformları, Rusya'yı modern bir ulus-devlet ve imparatorluk haline getirme amacıyla askeri, idari, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda köklü dönüşümleri kapsamaktadır. Bu reformlar, özellikle Büyük Kuzey Savaşı'nın gerektirdiği zorunluluklardan doğmakla birlikte, Batılılaşma ve modernleşme hedeflerine yönelik sistematik bir dönüşüm sürecini de içermektedir. Askeri alanda, düzenli ve profesyonel bir ordu kurma amacıyla genel askerlik yükümlülüğü getirilmiş, aristokratlar ve köylüler de dâhil olmak üzere geniş bir kesim askeri hizmete dâhil edilmiştir. Flintlock tüfekler, süngüler, topçuluk alanındaki ilerlemeler ve Baltık Denizi'nde modern bir donanmanın inşası gibi yenilikler, Rusya'nın askeri kapasitesini önemli ölçüde artırmıştır. İdari reformlar ise, merkezi otoriteyi güçlendirme amacıyla 1711'de Senato'nun kurulması ve kolej sisteminin oluşturulması gibi düzenlemeleri içermiştir. Devlet işlerinin daha etkin yürütülmesini hedefleyen bu yapısal değişiklikler, geleneksel boyar dumasının etkinliğini sınırlamış ve merkezi yönetimin otoritesini artırmıştır. Ancak, yerel düzeyde yetkililerin inisiyatif eksikliği ve bürokrasinin karmaşıklığı gibi faktörler, reformların etkili bir şekilde uygulanmasını engellemiştir. Ekonomik alanda ise, devlet gelirlerini artırmak amacıyla çeşitli vergiler konulmuş, haneden vergisi yerine bireysel baş vergisi (poll tax) getirilmiş ve bu düzenleme kölelik ile serflik arasındaki farkları ortadan kaldırarak tüm köylü nüfusunu kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, madencilik, metalurji ve tekstil gibi sektörlerin gelişimine öncelik verilmiş, ticaretin artırılması ve yerel sanayilerin korunması amacıyla merkantilist politikalar benimsenmiştir. Kültürel ve sosyal reformlar, Batı tarzı eğitim kurumlarının kurulması, bilim ve teknolojinin teşvik edilmesi, kilisenin etkisinin sınırlandırılması ve Batılı yaşam tarzının yaygınlaştırılması gibi unsurları içermiştir. Özellikle teknik eğitimi destekleyen okulların açılması, bilim akademisinin kurulması ve kadınların toplumsal hayata katılımını teşvik eden düzenlemeler, bu modernleşme sürecinin temel göstergeleri arasında yer almıştır. Bununla birlikte, geleneksel kesimlerin bu değişimlere

yönelik tepkileri ve toplumsal direnç, reform sürecinin başarıya ulaşmasında önemli bir engel teşkil etmiştir. Büyük Peter'in reformları, Rusya'yı modern bir devlet yapısına kavuşturmayı amaçlayan kapsamlı bir dönüşüm sürecinin başlangıcını simgelerken, toplumsal ve ekonomik maliyetler reform sürecinin başarısını kısmen gölgeleyen unsurlar olmuştur (Riasanovsky & Steinberg, 2019: 200-204).

Çar Alexander 19. Yüzyıl'da bazı önemli reformlar gerçekleştirdi. Bu reformlardan biri olan 1861'deki Kurtuluş Fermanı ile serfler kölelikten kurtuldu. Bu reformlar devam ederken ortaya yeni bir aydın sınıf çıktı ve güçlendi. Çarlık bu hareketleri sert bir biçimde bastırmaya çalıştı. 1905'te Rus-Japon Savaşı'nın neticesinde alınan yenilgi Rusya'da deprem etkisi yarattı (Engel & Martin, 2015: 75-91; Yayla, 2017: 148; Macar & Oğuz, 2022: 244).

Çarlık hükümeti, savaştan hem prestij hem de askeri açıdan önemli ölçüde zayıflamış olarak çıktı. Savaşın yarattığı zorluklara halkın tepkisi gecikmedi. Önce yeraltında faaliyet gösteren örgütlerin ayaklanmasıyla birlikte gerçekleşen protestolar sonucu bir tür devrim sayılabilecek bir gelişmeyle Duma Meclisi kuruldu. Ancak monarşi Batı'daki gibi anayasal monarşiye dönüşmedi. 1905'te yaşananlar henüz tazeyken Birinci Dünya Savaşı'na giren Rusya hem insani kayıp olarak hem de ekonomik çöküntü ile büyük yaralar aldı. 1905 Devrimi, 12 yıl sonra gerçekleşecek olan Bolşevik Devrimi'nin kapısını araladı (Sander, 2011: 267).

1905 Rus-Japon Savaşı'nda alınan yenilginin yaraları henüz tazeyken Birinci Dünya Savaşı, Rusya'nın belini büküştür. 1917 yılına gelindiğinde Rusya'da tam bir kargaşa hâkimdi ve bu yıl ılımlı bir grup yönetimi ele geçirdi. Ancak bu hükümetin savaşa kalma tercihi kaos ve kargaşanın devam etmesine yol açtı. Bolşevikler 1917 Kasım'ında Lenin önderliğinde Petrograd ve Moskova'nın yönetimlerini ele geçirdiler. Bir çeşit hükümet darbesi olarak nitelendirilebilecek devrim sonucunda Rusya'da Beyaz Ordu'yu yenilgiye uğratarak Rusya'ya hâkim oldular. Bolşevikler, Rusya'yı savaştan çıkarmak amacıyla Almanya ile görüşmelere başladı. Ancak Almanya, Batı Rusya'dan geniş araziler talep etti ve Ukrayna'nın bağımsız olmasını istedi. Mart 1918'de Lenin, Alman diktasını istemeyerek kabul etti. Kasım 1918'de Almanya'nın yenilmesiyle Brest-Litovsk Antlaşması geçersiz kaldı (Roskin & Berry, 2015: 73).

Bolşevikler yavaş yavaş sosyalist bir sistem kurdular. Neticede Sovyetler Birliği (1917-1991) kuruldu. Her ne kadar ideolojik birlikteliğe dayandığını iddia etse de Rus milliyetçiliğine hizmet etmekteydi (Yayla, 2017: 150-151). Sovyetler Birliği 20. Yüzyıl'da iki süper güçten biri konumuna geldi. Savaş uçaklarına, tanklara, nükleer füzelere hatta uzaya uydu yollayan bir teknolojiye sahipti. Ancak Soğuk Savaş ortamındaki silahlanma yarışı Rus halkının refahına yönelik ekonomi politikalarının ikinci plana itilmesine sebep oldu. Belki de güvenliğe verdiği

önemi ve masrafları halkın refah seviyelerinin artırılması için harcayan bir ekonomi politikasına sahip olsaydı halen ayakta olabilirdi. Bu durumu fark eden Gorbachev, 1985'te Perestroika (ekonomik yenileşme) ve Glasnost (politik açıklık) diye isimlendirilen iki reform görüşünü ortaya koydu. Bu girişim SSCB'nin ömrünü uzatmak yerine bir tür çözülmeye gitmesine sebep oldu (Sander, 2013, 492-493; Yayla, 2017, 151; Best vd., 2008: 484; Cavlak & Doğan, 2019: 29).

Önce Polonya, Macaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya'nın bulunduğu Doğu Avrupa ülkeleri sosyalizmden firar ettiler. Ordu içindeki bir grup darbe girişiminde bulundu ancak Boris Yeltsin darbeye karşı direndi. Sovyetler Birliği 1991'de dağıldı ve Boris Yeltsin liderliğinde Rusya modern bir devlet olarak ortaya çıktı (Yayla, 2017: 151).

Rusya, Sovyetler Birliği döneminde federasyona dönüşmüştür. Sovyetler Birliği 1922 yılında ilan edildiğinde Rusya, "federasyon içinde federasyon" haline gelmiştir. Nitekim 1991 yılında Sovyetler Birliği dağıldığında da egemenliğini kazanmış ve Rusya Federasyonu doğmuştur (Şahin, 2016: 20).

Boris Yeltsin'in başkanlık dönemi, anayasal düzenlemeler ile siyasi gerçeklik arasındaki uyumsuzlukların belirginleştiği bir süreç olarak dikkat çekmiştir. Bu dönemde, merkezi planlamaya dayalı ekonomik modelin terk edilip piyasa ekonomisine geçiş süreci, toplumsal refahı hedefleyen beklentilerin aksine, geniş halk kitleleri için ciddi ekonomik sıkıntılara ve hiperenflasyon krizine neden olmuştur. Radikal ekonomik reformların uygulanışı sırasında ortaya çıkan bu sorunlar, devletin ekonomik süreçler üzerindeki kontrolünü yitirmesine ve kamusal kaynakların belirli grupların elinde yoğunlaşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle 1990'ların ortalarında hız kazanan özelleştirme politikaları, yalnızca ekonomik yapıyı dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda siyasi güç dengelerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu süreçte, servetlerini kısa sürede olağanüstü ölçüde artıran oligarklar, yalnızca ekonomik alanla sınırlı kalmayan bir nüfuz alanı yaratmışlar ve siyasi karar alma mekanizmalarını kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye başlamışlardır. Oligarkların demokratik meşruiyetten yoksun bir biçimde güç kazanması, Yeltsin yönetiminin uyguladığı politikaların eleştirilen yönlerinden biri haline gelmiştir. Yasal düzenlemeler ile fiili uygulamalar arasındaki tutarsızlıklar, hem ekonomik istikrarsızlıkları hem de siyasi yapının kırılmasını daha da derinleştirmiştir (Galkin, 1999).

1999 yılında Boris Yeltsin koltuğunu genç bir politikacı Vladimir Putin'e devretti ve Putin liderliğinde Rusya Federasyonu yeniden dünyada söz sahibi güçlü bir ülke konumuna geldi. Putin'in Yeltsin'in halefi olarak başlayan düşük profilli başkanlık kariyerinde, ona geniş bir popülarite kazandıracak olan öncelikli adımı ekonomik alana ilişkin müdahaleleri olmuştur.

Putin, güç kaybı içindeki Rusya'nın başına geçtiğinde izlediği stratejisi öncelikle içeride ekonomiyi güçlendirme, otoriter bir yapı ile devletin merkezi kontrolünü sağlama ve dış politikada kâğıt üstünde kalan çok vektörlü dış politika yaklaşımı ile ittifak kümesini çeşitlendirerek Rusya'nın etkinliğini artırma şeklinde olmuştur (Engel & Martin, 2015: 126; Güneş, 2014: 484; Şahin, 2016: 22-23). Rusya, Vladimir Putin dönemiyle birlikte yeniden süper güç olma iddiasına sahip olmuş ve bu da Ruslar tarafından kabul görmüştür (Ağır & Baharçipek, 2015: 51).

3.2. Rus Siyasi Kültürü

Rus siyasal kültüründe siyasi partilerin etkin olmadığı görülmektedir. Çünkü Rus siyasal hayatında köklü bir siyasi parti kültürü bulunmamaktadır. Çarlık döneminde toplum şiddet yoluyla baskılanmış ve bu dönemlerde demokrasi tecrübesi bulunmadığı için siyasi parti tecrübesi de yaşanmamıştır. Sovyetler Birliği döneminde ise Komünist Parti tek söz sahibi konumdadır. Komünist Parti politikalarına karşı çıkmak vatan hainliği olarak görülmüştür. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında çok partili siyasal hayat tecrübesi yaşayan Ruslar, demokratik siyasi kültürden uzak olduğu için siyasi partiler yerine liderlerin daha etkili olduğu bir siyasi yapıya sahiptir (Ağır & Baharçipek, 2022: 55-56).

Rusların otokrasiye hayran olmalarının sebeplerinden biri, onların güçlü bir otorite olmazsa sistemin anarşiye dönüşeceği korkusu yaşamalarıdır. Bu durum 17. Yüzyılın başında 'Sıkıntı Devri'nde gerçekleşmiştir. Bu dönemde güçlü bir çarın yokluğunda, huzursuzluk, eşkıyalık, iç savaş ve Polonyalı istilası ülkenin başına dert olmuştur. Bu nedenle Ruslar, kendilerini güçlü bir devlete hizmet etmek zorunda oldukları fikrini kabullendiler (Roskin, 2012: 322). Ruslar itaat kültürüne sahip bir millettir. Ruslar arasında uzun bir tarihsel süreç içinde devlete itaat etmeyi büyük bir şeref olarak gören bir toplum haline gelmiştir (Onay, 2002: 38).

Napolyon'un 1812'de Rusya'yı işgal etmesi, Rus entelektüellerin, Rusya'nın geriliğinden haberdar olmalarını sağladı. Bu entelektüellerin bir bölümü çarın otokratik yetkilerini sınırlayacak bir anayasal monarşi de dâhil olmak üzere batıdaki politikaların ve kurumların getirilmesinin yollarını aramaya başladılar. Bunlar batıcılarıdır. Bu entelektüellerin diğer bölümü ise Batı'yı manevi açıdan sığ ve maddeci görüyordu. Onlara göre Rusya'nın sorunlarının çözümü, kendi Slav köklerinin beslenmesi, Batı'ninkilerden farklı ve üstün olan kendi kurumlarının ve tarzlarının geliştirilmesiydi. Bu Slavcılar, Batı Avrupa kültürünü küçük gören romantik milliyetçilerdi. Günümüzde halen bu ayırım devam etmektedir. Liberal reformcular

yine Batı yanlısıdır, muhafazakâr otoriteryenler ise Batı karşıtı milliyetçilerdir (Roskin, 2012: 323).

Slavcılar, bütün slav toplumlarını tek bir siyasi birlik altında toplama hedefine sahip olan Panslavizm düşünce akımını savunmaktadırlar. Günümüzde de Ruslar, Rusya dışındaki slavlara yönelik bir sorumluluk duygusu taşımaktadırlar (Birdişli, 2022: 32).

4. Rusya Federasyonu Siyasal Sisteminin Günümüz Yapısı

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının akabinde Rusya'nın ekonomik ve siyasal bakımdan yeniden yapılandırılması gerekiyordu (Şen, 2004: 73) Boris Yeltsin ve Rus parlamentosu arasında yeni anayasanın yapılması süreci birtakım problemlere sebep olmuştur. Yeltsin reformları çoğaltmaya çalışırken parlamento buna engel olmaya çalıştı. Nihayet orduyu arkasına almış olan Yeltsin galip gelerek 1993 Anayasası'nı hazırlattı (Yayla, 2017:153).

Federasyona dayalı demokratik bir anayasa hazırlanarak 12 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe konuldu. Oldukça kısa olan ve sade bir dil kullanılan yeni anayasa %54,8 oyla kabul gördü (Parlak & Caner, 2013: 221). Böylece Ruslar, 1993 sonunda yeni bir parlamento için oy kullanmakla, De Gaulle'ün 1958 Fransız Anayasası'ndan örnek alınan, tümüyle yeni ve farklı bir anayasayı onayladılar (Roskin, 2012: 350). Birinci maddesi "*Rusya Federasyonu – Rusya, hükümet şekli cumhuriyet olan demokratik federatif hukuk devletidir.*" şeklinde başlar (The Constitution of the Russian Federation, md.1). Ulusal egemenliğe vurgu yapan anayasa demokratik, parlamenter federasyon sistemine bağlı bir devletten bahseder (Parlak & Caner, 2013: 222). Bu anayasa yürürlüğe girdikten sonra çeşitli dönemlerde önemli değişikliklere uğramıştır. Özellikle 2020 yılında yapılan büyük revizyonlar, federal yapı başta olmak üzere birçok alanda kapsamlı düzenlemeleri içermektedir. Anayasa'nın 3. bölümünde yer alan 65. madde ile 79. madde arasındaki 15 maddenin 10'unda değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır (Gedik & Serdaliyeva, 2022: 786-787).

4.1. Rusya Federasyonu'nda Yasama

Rusya'da yasama organı Federasyon Konseyi ve Halk Meclisi (Devlet Duması) şeklinde iki parlamentodan oluşmaktadır (Parlak & Caner, 2013: 223). Yasama organı, parlamenter sistemlerde güçlü hükümetlerin parlamentoyu etkisi altına aldığı sistemlere benzer çünkü yasama kelimenin tam anlamıyla yürütmenin etkisi altındadır (Yayla, 2017: 154).

Federasyon Konseyi'ne üst meclis ve Halk Meclisi (Duma)'ne alt meclis denilmesinin bir önemi bulunmamaktadır çünkü aralarında anayasal statü bakımından böyle bir durum söz konusu değildir. Yalnızca görevlerinde bir takım farklılıklar vardır (Şen, 2004: 88; Akhundova, 2014: 98).

Rusya’da her federal bölge-idari birim, Federasyon Konseyi’nde iki üye ile temsil edilir ve Kırım ve Sivastopol’ün katılımıyla 85 Federe birim bulunmaktadır. Her federe birimde yerel hükümet bir kişiyi ve yerel parlamento bir kişiyi seçerek Federasyon Konseyi’ne gönderir ve Federasyon Konseyi 170 kişiden oluşur (Erdem, 2014: 190). Federasyon Konseyi’ne seçilen üyeler beş yıllığına ve otuz yaşını doldurmuş kişiler içinden seçilir. Federasyon Konseyi’nin amacı, federal seviyede bölgesel talepleri dile getirmek olduğu için Duma’da olduğu gibi siyasal partiler Federasyon Konseyi’nde bulunmamaktadır (Şen, 2004: 91).

Federasyon Konseyi, çoğu kâğıt üzerinde kalmakla birlikte devlet başkanı tarafından yapılan Anayasa Mahkemesi atamalarını, uluslararası anlaşmaları, silahlı kuvvetlerin başka bir ülkeye gönderilmesi gibi durumları onaylamak ya da reddetmek yetkisine sahiptir. Ayrıca bütçe ve vergilemeyle ilgili kanunları onama yetkisine Duma ile birlikte sahiptir. Bu hususta Duma ile ya uzlaşmak zorundadır ya da Duma üçte iki çoğunlukla Federasyon Konseyi’nin vetosunu etkisiz kılar (Yayla, 2017: 155-156).

Devlet Duma’sında 450 milletvekili bulunur (The Constutiton of the Russian Federation, md.95). Bu milletvekilleri 5 yıllık süre için seçilir (The Constutiton of the Russian Federation, md.96). 21 yaşını doldurmuş ve seçimlere katılma hakkına sahip olan her Rusya Federasyonu vatandaşı, Devlet Duma’nın milletvekili seçilebilir. Bir kişi hem Duma hem de Federasyon Konseyi üyesi olamaz. Duma üyesi ya da Federasyon Konseyi Üyesi bir vekil suç alanında tutukluluk halleri dışında dokunulmazlık hakkına sahiptir ve hiçbir surette tutuklanamaz, gözaltına alınamaz, aranamaz (The Constutiton of the Russian Federation, md.97).

2016 Duma seçimlerinde 2014 yılının başında kabul edilen kanunla, 2007 yılında kaldırılan tek-isimli çoğunluk sistemi tekrar getirilmiştir. Yeni sisteme göre, Duma üyelerinin yarısı parti listelerine dayalı nispi temsil, diğer yarısı tek isimli çoğunluk sistemine göre seçilecektir. Partiler için seçim barajı %7’den %5’e çekilmiştir. Seçimlere katılabilecek siyasi partilerin ya 200.000 seçmenin imzalı desteğine ya da bir önceki seçimlerde %3 oy alan bu da yoksa federe birimlerin yasama organlarından en az bir tanesinde temsil edilmesi gerekmektedir (Erdem, 2014: 188-189).

Duma’nın yetki ve görevleri Rusya Federasyonu Anayasası’nın 103. Maddesine göre; devlet başkanının atadığı başbakana onay vermek, hükümete güvenoyu vermek, merkez bankasının başkanını göreve atama ya da azletmek bulunur. Ayrıca Sayıştay üyelerinin (buna Sayıştay başkanı dâhildir) yarısını göreve atama ya da azletme, insan hakları görevlisini göreve atama ya da azletme, genel af ilan edebilme, Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı hakkında

görevinden uzaklaştırmayı kapsayan suç isnadında bulunmak yetkilerine sahiptir (The Constitution of the Russian Federation, md.103).

64 siyasi partinin bulunduğu Rusya Federasyonu'nda 2021 seçim sonuçlarına göre Birleşik Rusya Partisi, %49.82 oy oranı ile 324 milletvekiline sahiptir, Rusya Federasyonu Komünist Partisi, %18,93 oy oranı ile 57 milletvekiline sahiptir. Rusya Liberal Demokrat Partisi, %7,55 oy oranı ile 21 milletvekiline sahiptir. Adil Rusya Partisi, %7,46 oy oranı ile 27 milletvekiline sahiptir. Yeni İnsanlar Partisi, %5,3 oy oranı ile 13 milletvekiline sahiptir. Rodina %0,8 oy ile 1 milletvekiline, Büyüme Partisi %0,5 oy ile 1 milletvekiline, Sivil Platform Partisi, %0,2 ile 1 milletvekiline sahiptir ve 5 tane de bağımsız milletvekili bulunmaktadır.

4.1. Rusya Federasyonu'nda Yürütme

Rusya'da yürütme devletin idaresinde en güçlü organdır. Anayasa yasama, yürütme, yargı kuvvetleri arasında bir hiyerarşi belirtmemiş olsa da yürütme bu iki erki gölgelemektedir (Parlak & Caner, 2013: 225). Başkan siyaset içinde en kuvvetli aktördür. Anayasaya göre devletin başıdır. Başkan kendi atadığı başbakanla yetkilerinin bir kısmını paylaşır gözüke dahi aslında ipler başkanın elindedir (Yayla, 2017: 153).

Anayasaya göre Rusya'da başkan olmak için son on yılı Rusya'da ikamet etmek, 35 yaşını doldurmuş olmak ve Rusya Federasyonu vatandaşı olmak gerekir. Bir kişi arka arkaya en fazla iki kez başkan olabilir ancak iki dönemin sonunda başka biri başkanlık yaptıktan sonra yeniden aynı kişi seçilebilir (The Constitution of the Russian Federation, md.81).

Başkanlık seçimleri, seçmenlerin en az yarısının sandığa gitmesi durumunda geçerlilik kazanır. Bir aday oylamada salt çoğunluğu kazanırsa ilk turda başkan seçilir. Ancak ilk turda bu rakama ulaşamamış ise en çok oyu alan iki aday ikinci tura kalır ve en çok oyu alan aday başkan seçilir (Şen, 2004: 126-127).

Rusya Federasyonu Anayasası'nın 83. maddesi, devlet başkanına yargı organları üzerindeki etkili bir yetki alanı tanımaktadır. Bu maddeye göre, devlet başkanının Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi, Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi ve Rusya Federasyonu Yüksek Tahkim Mahkemesi yargıçlarının atanması için adayları Federasyon Konseyi'ne sunma yetkisi bulunmaktadır. Ayrıca, devlet başkanı, federal yargı sisteminin diğer mahkemelerine yargıç atama yetkisini doğrudan elinde bulundurmaktadır. Buna ek olarak, Rusya Federasyonu Başsavcılığı görevini üstlenecek adayları belirleyip Federasyon Konseyi'nin onayına sunmak da devlet başkanının görevleri arasında yer almaktadır (The Constitution of the Russian Federation, md.83). Bu atama süreçlerinde devlet başkanına tanınan geniş yetkiler, yargının üst düzey organları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmasını

sağlamaktadır. Devlet başkanının yargı atamalarını gerçekleştirme yetkisi, yalnızca aday belirleme sürecinde değil, aynı zamanda federal mahkemelerin yapısının şekillendirilmesinde de doğrudan etkili olmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, yürütme erkini temsil eden devlet başkanının, yargı organları üzerinde önemli bir nüfuza sahip olduğunu göstermekte ve yargının bağımsızlığı konusunda tartışmalara yol açmaktadır.

Anayasaya göre Rusya Federasyonu devlet başkanı; dış politikayı yönetir, uluslararası görüşmeleri yapar ve uluslararası anlaşmaları imzalar (The Constitution of the Russian Federation, md.86). Ayrıca Başkan Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin yüksek başkomutanıdır. Anayasa'da öngörülen hallerde ve biçimde Rusya Federasyonu topraklarının tamamında ya da bir kısmında Federal Meclisi bilgilendirerek sıkıyönetim uygular (The Constitution of the Russian Federation, md.87). Yine sıkıyönetim uygulaması gibi olağanüstü hal uygulama yetkisine sahiptir (The Constitution of the Russian Federation, md.88). Ayrıca Anayasaya ve federal kanunlara aykırı olmamak koşuluyla Rusya Federasyonu genelinde bağlayıcı kararname çıkarma yetkisi vardır (The Constitution of the Russian Federation, md.90).

Yani kısaca devlet başkanı, temel politikayı oluşturur, başbakanı ve diğer üst düzey görevlileri atar, yasa tasarılarını veto edebilir ve parlamentoyu feshedebilir. Birçok alanda, başkan sadece kararnamelerle ülkeyi yönetebilir (Roskin, 2012: 350).

Rusya Federasyonu Anayasası'nın ilgili maddeleri incelendiğinde, devlet başkanının yürütme üzerindeki güçlü konumu açıkça görülmektedir. Devlet başkanına, dış politikanın yürütülmesi, uluslararası anlaşmaların müzakere edilmesi ve imzalanması gibi kritik yetkilerin verilmesi, onu ülkenin dış ilişkilerinde merkezi bir aktör haline getirmektedir. Benzer şekilde, silahlı kuvvetlerin yüksek başkomutanı olarak görev yapması ve gerektiğinde sıkıyönetim ya da olağanüstü hal ilan edebilmesi devlet başkanına güvenlik politikalarında geniş bir müdahale alanı tanımaktadır. Ayrıca, anayasa ve federal yasalarla uyumlu olmak kaydıyla bağlayıcı kararnameler çıkarabilmesi devlet başkanının icra yetkisini doğrudan kullanabilmesine imkan vermektedir. Bu yetkiler bütünü, yürütme erkinin büyük ölçüde devlet başkanında toplandığını ve onun anayasal çerçevede güçlü bir konumda olduğunu göstermektedir. Başkanın bu geniş yetkileri, Rusya'daki siyasi sistemin temel dinamiklerini ve yürütme organının merkezileşme eğilimini açıkça ortaya koymaktadır.

2020 Anayasa değişiklikleri, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı'nın güvenlik, savunma, içişleri, adalet, dışişleri, olağanüstü durumlar ve kamu güvenliği gibi kritik alanlarda faaliyet gösteren federal icra kurumları üzerindeki yetkilerini önemli ölçüde genişletmiştir. Bu değişiklikler, kurum başkanlarının doğrudan Devlet Başkanı tarafından atanmasını sağlamış ve yürütme gücünün merkezileşmesini pekiştirmiştir. Özellikle Devlet Konseyi'nin anayasal

statüsünün güçlendirilmesi ve merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin artırılması, Devlet Başkanı'nın hükümet sistemi içindeki etkisini daha da güçlendirmiştir (Henderson, 2022).

Putin'in iktidara gelişiyle birlikte Rusya'da merkeziyetçi yönetim anlayışının güçlendirilmesi amacıyla çeşitli reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, özellikle valilik seçimlerine yönelik yapılan değişiklikler, Kremlin'in bölgesel yönetimler üzerindeki kontrolünü artırmaya yönelik önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. 2004 yılındaki Beslan okul saldırısının ardından, güvenlik endişeleri gerekçe gösterilerek Putin yönetimi tarafından valilik seçimleri doğrudan halk tarafından yapılmaktan çıkarılmıştır. Bunun yerine, bölge yöneticilerinin başkan tarafından atanması sistemi getirilmiştir. Bu değişiklik ile başkanın bölgesel meclisler üzerindeki yetkisi de genişletilmiş, atanan valilerin meclisler tarafından onaylanmaması durumunda başkanın meclisi feshedip kendi belirlediği kişiyi geçici olarak görevlendirebilmesi sağlanmıştır (DeBardeleben & Zhrebtsov, 2014). Böylece, Putin yönetimi, bölgesel yönetimler üzerindeki etkisini pekiştirmiş ve federal düzeydeki merkeziyetçi kontrolünü artırmaya yönelik yeni bir yönetim modeli benimsemiştir. Bu düzenlemeler, bölgesel yönetimlerin özerkliğini sınırlayan ve Kremlin'in gücünü pekiştiren yapısal bir dönüşüm olarak değerlendirilebilir.

2012 yılında Putin'in üçüncü kez başkanlık görevine gelmesiyle birlikte, valilik seçimlerinde yeniden doğrudan halk oylamasına geçilmiştir. Ancak bu değişiklik, demokratikleşme yönünde bir adım olarak görülse de, Kremlin'in merkeziyetçi kontrolünü devam ettirme arzusunun da yansıtmaktadır. Özellikle 2013 yılında yapılan düzenlemeyle, bölgesel meclislere doğrudan seçimleri kaldırma ve başkan tarafından atanmayı kabul etme hakkı tanınmıştır. Böylece bazı bölgelerde halk tarafından seçilmek yerine valilerin başkan tarafından atanması uygulaması geri dönmüştür. Bu durum, merkezi hükümetin kontrolünü sürdürebilmek amacıyla tasarlanmış bir araç olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, Putin döneminde federal medya üzerinde uygulanan kontrol mekanizmaları, seçim kampanyalarının sunumu üzerinde etkili olmuş ve merkeziyetçi yönetim anlayışını pekiştirmiştir (DeBardeleben & Zhrebtsov, 2014). Putin'in merkeziyetçi kontrolü sürdürme çabaları, bölgesel yönetimlerin bağımsızlıklarını sınırlandırmak ve Kremlin'in politikalarını daha etkili bir şekilde uygulamak amacıyla farklı alanlarda kurumsal düzenlemelerle desteklenmiştir.

Rusya'da devlet başkanının baş idarecisi olarak görev yapan bir başbakan bulunur. Ancak başkan, Duma onayladığı takdirde başbakanları istediği zaman atayabilir veya görevinden alabilir. Ancak başkan önerdiği adayı Duma'nın üç kere reddetmesi halinde Duma'yı feshedip parlamento seçimlerini yenileyebilir (Roskin, 2012: 350).

4.1. Rusya Federasyonu'nda Yargı

SSCB'nin dağılmasından sonra Rusya'da güçlü bir hukuk sistemi kurulamadı. Bu durum Rusya'da suç örgütlerinin ve mafyanın önünü açtı. Ruslar bu durumdan kurtulmak için herkesin kanun önünde eşit bir şekilde hesap vereceği bir hukuk sistemi kurmaya çalışıyor veya bunu arzu ediyor (Yayla,2017:156).

Rusya'da yargılama yetkisi yalnızca mahkemelere aittir ve anayasa olağanüstü mahkemelere izin vermemektedir (The Constitution of the Russian Federation, md.118). Rusya Federasyonu'nda her Rusya vatandaşı hukuk alanında yükseköğrenim gördükten ve en az beş yıl avukatlık mesleğini icra ettikten sonra hakim olma hakkına sahiptir. Buna ek olarak Federal kanunla hâkimlerde aranan ek nitelikler belirlenebilir (The Constitution of the Russian Federation, md.119). Anayasa, hâkimleri dokunulmaz kılar ve hâkimlerin görevleri federal kanunla belirlenen usul ve esaslar haricinde sona erdirilemez, hâkimler değiştirilemez ve yine federal kanunla belirlenen durumlar haricinde hâkimlere ceza kovuşturması yapılamaz (The Constitution of the Russian Federation, md.121-122).

Rusya Federasyonu'nun en üst yargı kurumu 'Anayasa Mahkemesi' dir (Parlak & Caner, 2013: 231). Kanunların, kanun kuvvetindeki kararların, devletin imzaladığı uluslararası anlaşmaların hem soyut hem somut olarak anayasaya uygunluğunu denetler (Parlak & Caner, 2013: 232). Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi devletin federal organları arasındaki uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması, federe devletlerin kanunları ve yasalarını anayasaya uygunluğunu inceleme gibi yetkileri yanı sıra başkanın görevden alınması konusunda yetkisi vardır. Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi üye sayısı 19 olup, başkan tarafından önerilir Federasyon Konseyi tarafından onanır ömür boyu görev yaparlar. (Yayla, 2017: 156).

5. Sonuç ve Değerlendirme

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1993 Anayasası ile kurulan yeni Rusya, kağıt üzerinde demokratik, federatif ve cumhuriyet ilkelerine dayalı bir yarı başkanlık sistemi olarak tanımlanmıştır. Özellikle yürütme erkinin, bilhassa devlet başkanının, yasama ve yargı karşısında anayasal yetkileri ve fiili gücü itibarıyla orantısız bir biçimde güçlendiği görülmektedir. Devlet başkanının hükümeti kurma ve görevden alma, kararname ile ülkeyi yönetme, dış politikayı belirleme, Federal Meclis'i (Devlet Duması ve Federasyon Konseyi) feshedebilme gibi geniş yetkileri, sistemi yarı başkanlık modelinin ötesine taşıyarak "süper başkanlık" veya "güçlendirilmiş başkanlık" olarak tanımlanabilecek bir yapıya yaklaştırmaktadır (Ağır, 2015: 42; Erdem, 2014).

Federal Meclis'in yasama ve denetim fonksiyonları anayasal olarak mevcut olsa da, yürütme karşısındaki etkinliğinin sınırlı kaldığı, denge ve denetleme mekanizmalarının zayıf işlediği anlaşılmaktadır. Bu durumun temelinde, yalnızca kurumsal tasarım değil, aynı zamanda Rusya'nın özgün siyasi kültürü de yatmaktadır. Çarlık döneminden Sovyetler Birliği'ne uzanan güçlü merkezi otorite geleneği, lider kültü ve devlete itaatin öncelendiği siyasi kültür, Batı tipi liberal demokrasinin kurum ve pratiklerinin yerleşmesini zorlaştırmaktadır. Siyasi partilerin ve sivil toplumun görece zayıflığı, lider odaklı siyaset anlayışını pekiştirerek gücün başkanlık makamında merkezileşmesine olanak tanımıştır. Tarihsel süreçte gözlemlenen Slavcılık ve Batıcılık akımları arasındaki gerilimler de, günümüz Rus siyasal kimliğinin ve dış politika yönelimlerinin şekillenmesinde etkili olmaya devam etmektedir.

Rusya Federasyonu siyasal sistemi, formel olarak demokratik ve federal unsurları barındırmakla birlikte, fiili işleyişinde yürütme erkinin aşırı güçlendiği, erkler ayrılığının zayıfladığı ve otoriter eğilimleri besleyen köklü bir siyasi kültürün etkisi altında olan, kendine özgü dinamiklere sahip bir “melez rejim” olarak nitelendirilebilir. Anayasal çerçeve ile siyasal gerçeklik arasındaki bu gerilim, Rusya'nın hem iç politikadaki güç dengelerini hem de uluslararası alandaki rolünü anlamak açısından kritik öneme sahiptir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir..

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflicts of Interest: There is no potential conflict of interest in this study.

KAYNAKÇA

- Ağır, O. & Baharçiçek, A. (2015). Rusya Federasyonu'nda demokrasinin yerleş(e)memesinin nedenleri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6 (1), 45-63.
- Ağır, O. (2015). Rusya Federasyonu'nun siyasal rejiminin adlandırılması üzerine. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2 (3), 25-44.
- Akhundova, J. (2014). *Karşılaştırmalı kamu yönetimi reformları Türkiye ve Rusya örneği*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Atasoy, E. (2011). *Demografi, jeopolitik ve etnoğrafya ışığında Rusya*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Best, A., Hanhimaki, J. M., Maiolo, J.A. & Schulze, E. K. (2008). *International history of the twentieth century and beyond*. New York: Routledge.
- Birdişi, F. (2022). Rusya'nın stratejik kültürü. İçinde Osman Ağır ve Ainur Nogayeva (Editörler), *Rusya Federasyonu'nun dış politikası* (ss.25-42). Ankara: Orion Kitabevi.
- Cavlak, H. & Doğan, M. (2019). Siyasal kültür ve yönetim şekli: Putin dönemi Rusya. *Sosyal Bilimler Metinleri*, (2), 25-34.
- CIA. (2024). World Factbook Russia. (2024, Mart 16). <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/russia/#people-and-society>.
- DeBardeleben, J. & Zherebtsov, M. (2014). The Reinstated Gubernatorial Elections in Russia: A Return to Open Politics?. *Region: Regional Studies of Russia, Eastern Europe, and Central Asia*, 3(1), 3-36. <https://doi.org/10.1353/reg.2014.0007>.
- Engel, A. B. & Martin, J. (2015). *Russia in world history*. New York: Oxford University Press.
- Epstein, L.D. (1968). Parliamentary government. İçinde David L. Sills (Editör), *International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York: Macmillian and Free Press.
- Erdem, K.(2014). Yarı-başkanlık ya da süper başkanlık: rusya federasyonu örneği. İçinde H. Y. Kaya (Editör), *Karşılaştırmalı hükümet sistemleri yarı başkanlık sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri)* (ss. 173-229). Ankara: TBMM Araştırma Merkezi.
- Erdoğan, M. (2005). *Anayasa hukuku*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Federal State Statistics Service. (2025, Nisan 15). *Russia population*. rosstat.gov.ru.
- Galkin, A. (1999). *Authoritarianism in Russia: dangers for democracy*. Moskova: The Gorbachev Foundation.
- Gedik, Ö. & Serdaliyeva, A. (2022). Rusya Federasyonu Anayasası'nda 2020 yılında "federal devlet" başlığı altında yapılan değişikliklerden hareketle federal yapının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 783-818.
- Gözler, K. (2012). *Anayasa hukukuna giriş genel esaslar ve Türk anayasa hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Güneş, H. (2014). Rusya Federasyonu dış politikasının çeyrek yüzyılı. İçinde F. Sönmezoglu & Ö. Erler Bayır (Editörler), *Dış politika karşılaştırmalı bir bakış* (ss. 465-486). İstanbul: Der Yayınları.
- Hekimoğlu, M. M. (2009). *Anayasa hukukunda karşılaştırmalı demokratik hükümet sistemleri ve Türkiye*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Henderson, J. (2022). *The constitution of the Russian Federation: A contextual analysis*. New York: Hart Publishing.

- Kemaloğlu, İ. (2016). 21. Yüzyılın başında Rusya Federasyonu. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 1-14.
- Macar, O. D. & Oğuz, B. K. (2022). Dünden bugüne Rusya ve Arktik: Devamlılık, dönüşüm ve eğilimler. İçinde Osman Ağır ve Ainur Nogayeva (Editörler), *Rusya Federasyonu'nun dış politikası* (ss.241-264). Ankara: Orion Kitabevi.
- Onar, E. (2005). Türkiye'nin başkanlık veya yarı-başkanlık sistemine geçmesi düşünülmeli midir?. İçinde T. Ergül (Editör). *Başkanlık sistemi* (ss.71-104). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Onay, Y. (2002). *Rusya ve değişim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Parlak, B. & Caner, C. (2013). *Karşılaştırmalı siyasal ve yönetsel yapılar*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Riasanovsky, N. V. & Steinberg, M. D. (2019). *A history of Russia*. New York: Oxford University Press.
- Roskin, M. G. & Berry, N. O. (2015). *IR: The new world of international relations*. Boston: Pearson.
- Roskin, M. G. (2012). *Çağdaş devlet sistemleri: Siyaset, coğrafya, kültür*. (Çev: M. B. Seçilmişoğlu). Ankara: Adres Yayınları.
- Sadioğlu, U. & Erdiñler, R. E. (2018). Tarihsel perspektiften geleceğe, yerel yönetimler bağlamında rus kamu yönetiminde güncel reformların analizi. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 13 (29), 61-82.
- Sander, O. (2011). *Siyasi tarih ilk çağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sander, O. (2013). *Siyasi tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Şahin, L. (2016). Rusya Federasyonu'nun etnik ve dinsel yapısı. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 15-32.
- Şen, İ. G. (2004). *Rusya Federasyonu siyasal sistemi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Teziç, E. (1998). *Anayasa hukuku (genel esaslar)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- The Constitution of the Russian Federation. (2024, Ocak 15). <http://www.constitution.ru/en/10003000-01.htm>.
- Vernadsky, G. (2009). *Rusya tarihi*. (Çev. D. Mızrak ve E. Ç. Mızrak). İstanbul: Selenge Yayınları.
- Yayla, A.(2017). *Karşılaştırmalı siyasal sistemler*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Yazıcı, S. (2002). *Başkanlık ve yarı-başkanlık sistemleri, Türkiye için bir değerlendirme*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.